

Městečko na srdci

Josef Cabadaj

Městečko na srdci

Povídky, vzpomínky, vyprávěnky, články

z Úpice a ze života

Josef Cabadaj

© Josef Cabadaj 2016
© Antonín Šlechta 2016

ISBN 978-80-88083-29-0 (tisk)
978-80-88083-30-6 (pdf)

Vážení přátelé,

tato moje práce si neklade velké cíle a nečekám také pokrytecké plácání po zádech. Prostě jsem cítil potřebu se svěřit, vyprávět nebo také předat informace z archivů, muzeí nebo ze setkání s lidmi. Proto také jsou v této knížce věci, patřící tematicky do různých sfér našeho života. Nechtěl jsem, aby složitě získané materiály byly ztraceny navždy.

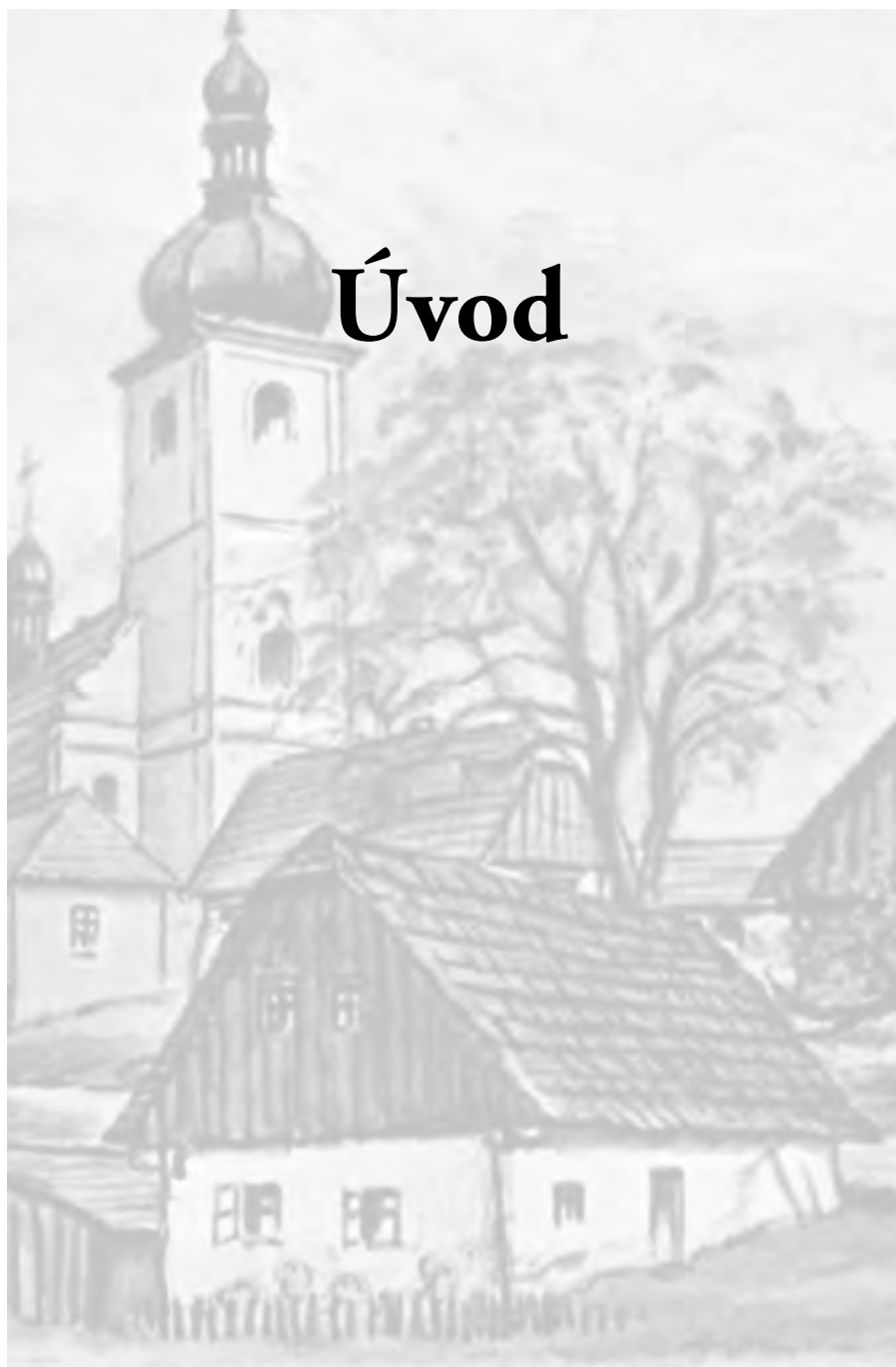
Jsem patriot podkrkonošského městečka Úpice a nikterak se za to nestydím. Mám Úpici rád a doufám, že pozorný čtenář to také pozná. Díky mým rodičům, příbuzným a mé sportovní činnosti jsem sjezdil křížem krájem české, moravské i slovenské kraje, ale nejraději mám zdejší kraj. Vždy jsem se domů rád vracel a dělám to tak stále.

Josef Cabadaj

Motto: K topení je nejlepší staré dřevo, k pití staré víno, k důvěrným sdělením staří přátelé a ke čtení staří autoři.

Francis Bacon.

Úvod

Ahoj táto

Je podzim, krásný prosluněný, všude okolo voní shrabané listí. Stojím u hrobu pod rozložitou lípou na úpickém hřbitově, zády ke hřbitovní zdi s řadou kamenných hrobek, vesměs vážených a movitých úpických měšťanů. Vyměnil jsem květiny ve vázičce, zapálil svíčky a očistil náhrobní desku. Stojím a střídavě se dívám na nápisy na hrobové desce a na panoráma Krkonoš, ze kterého mi kousínek výhledu umožňuje suchovršícký Klůček. Toto místo vybral tátovi pan Řezníček, tehdejší pan hrobník, a jsem mu za to vděčný. Zakrátko to bude 29 let od úmrtí táty a já sem chodím pravidelně každý týden. Po stále stejných úkonech na hrobu, kde leží oba moji rodiče, znova a znova stojím a přemýšlím, co jim říci. U maminky to je dobré, jí řeknu, co se stalo, co jsem dělal a kde jsem byl. Slova pro tátu jsou nějak těžší, složitější, a tak začínám vždycky stejně „Ahoj táto“. Začínám vypravovat o mých vnoučatech, která on nepoznal, ale vím, že by je miloval. Říkám, už zase budou volby, co ty na to? Víím, že by se usmál, potáhnul z cigarety a zároveň s vyfukovaným kouřem by tiše řekl: „Hlavně běž volit a používej mozek!“ Chlubím se, že jeho vnuk Martin bude mít v Brně promoci začátkem listopadu a že tam jedeme skoro

M
E
S
E
Č
K
O

N
A

S
R
D
C
I

všichni, protože vím, jak by byl pyšný i on, a jel by taky. No a tati, byl jsem zase na Slovensku, umřela teta Josefína a v Nové Bystrici už nemáme nikoho z tvé generace. Tátovi by se zaleskly oči: “No jo, byla to dobrá žena, dobrá švagrová.“ Taky jsem přivezl brambory a naložil zelí. Zima může přijít. Táta by se usmál, nejlepší zelí bylo vždycky z Dobré Vody u Hořic, jezdil jsem pro něj s Jarkou Beranem z Kréty, byl jsi tam? Ne, mám ho ze Žernova a je taky dobrý. Beru si odtud i jablka a jsem s nimi spokojený. Letos na jaře mi veškeré ovoce na zahradě zmrzlo v květu. No jo, to je pech, ale snad to příští rok vyjde líp. Tak tedy tati, já už zase půjdu, říkám omluvně. Hlavou se mi honí různá rčení, vyjádření, citáty, vždy jen úryvek, pár slov a dál nic. Když jsme byli malí, rozčiloval mě svět mého táty, mámy, dědy z Uble i kysucké babičky. Když jsem dospěl, obracím se zpět, chytám se slov, vzpomínek, písniček v nářečí, které dnes vymírá, vůní ohňů, domácího chleba, chuti doma stlučeného másla, úsloví a vůbec všeho od těch, kteří tady už nejsou. Jak strašně jsem chtěl být jiný, uspět ve společnosti. A dnes ? Chodím po archivech, skanzenech, výstavách i muzeích a v dávne všednosti vidím krásu a cosi mě nutí sklonit pokorně hlavu jako na Modlitbách otců. Prázdniny s vnoučaty, jejich chování, které jde mimo naši dospělou všednost, mě připadá opravdovější, upřímnější. Odcházím směrem k lípě a zahýbám doprava. To abych se mohl pozdravit s Bře-

ťou Sedláčkem, dobrým člověkem. Scházím dolů okolo hrobu paní Mezerové, mezi stromy probleskuje kostelní věž na náměstí, oči mi hladí podzimně zbarvená Kvíčala, jdu a mám uklidňující a smiřující pocit, že jsem se tátovi maloulinko omluvil za léta neporozumění a neshod.

Ahoj táto.

M
Ě
S
E
Č
K
O

N
A

S
R
D
C
I

Můj táta

Můj tatínek byl prostý, obyčejný chlapík, velmi pracovitý, uvyklý tvrdé dřině, se kterým se život příliš nemazlil. Nová Bystrica je vesnice asi 18 kilometrů od Čadce, což je dodnes okresní město nedaleko českých hranic. Děti musely „od mala“ pracovat, pást krávy a chodit na dřevo do lesa, přinášet vodu z potoka pro dobytek a drůbež a samozřejmě pro domácnost. Do Nové Bystrice jsem jezdil na prázdniny vlakem, vždy s tátou, který znal všechna vlaková nádraží, ale i malé zastávky, kde rychlík nezastavoval. Jako malý kluk jsem nemohl pochopit, když mi táta řekl například: „Dej pozor teď bude Horná Lehota“, a my jsme zastávku projeli tak rychle, že jsem sotva stačil přečíst název. Táta měl obrovskou paměť na jména obcí a velký orientační smysl. V zeměpisu, a to i ve světovém, byl dobrý.

M
E
S
E
Č
K
O

N
A

S
R
D
C
I

Jeho dětství příliš pěkné nebylo, tatínka (mého dědu) zabil padající strom při kácení v lese a babička Barbora zůstala s pěti dětmi sama. Po nějaké době se přes kostelní tamtamy znovu provdala a vzala si vdovce s několika dětmi. Babička byla velmi rázná žena, domácnost a hospodářství vedla pevnou rukou. Žili v roubené chalupě, která byla poměrně velká, postavená ve tvaru

L. Těch roubenek tam bylo několik na zvýšeném břehu za řekou Bystricou a v místním názvosloví byly pojmenovány osada „Zavodskovia“. Asi proto, že se k nim muselo přes most a za vodu. Pod domem vedla úzkokolejná lesní železnice z Krásna nad Kysucou do Lokce u Oravské přehrady a dnes je na konci Nové Bystrice, ve Vychylovce, kysucký skanzen s několikakilometrovým sjízdným úsekem lesní úvratové historické železnice. V době, kdy jsem tam začal jezdit na prázdniny, asi tak v letech 1955-57, v domě bydlela babička, strýc Jan s tetou Jozefínou a jejich tři dcerky. S nimi tam bydleli ještě strejda Ignác a teta Hermína s babiččina druhého manželství. To byli velice zbožní a pracovití lidé, příliš si na ně nepamatuji, ale měl jsem je rád, táta si jich velice vážil. Když bylo tatínkovi 14 let, šel se učit za truhláře, ale pokud vím, tak to nikdy nedělal, a ani nevím, jestli se vyučil. Vypravoval mi jednou ve sdílné chvilce, že první rok zametal dílnu, pásł kozy a staral se mistrovi o děti. Z vyprávění jsem pochopil, že ho to moc nebavilo. Když mu bylo jednadvacet let, čili v roce 1941, obdržel povolávací rozkaz na vojnu. O rok starší bratr Jano už byl příslušníkem Rychlé divize. Táta narukoval do Bratislavy k jezdecktvu. V lednu 1942 byl převelen do Liptovského Sv. Mikuláše a odtud, Slovensko již bylo samostatným štátem, jej tehdejší prezident Tiso poslal za Rychlou divizí jako příslušníka Zaisťovaciej divízie na pomoc Hitlerovi proti „východním barbarům“ na úze-

mí Sovětského svazu. Ze sporého vyprávění jsem pochopil, že byl v té druhé, protože Rychlá divize byla nasazena v prvním sledu a slovenští vojáci se dostali až k Azovskému moři a ke Kavkazu. Táta se dostal do prostoru Rostova a Rovna na dnešní Ukrajině a jednou mi naznačil, že byl v katyňských lesích a že ne všechno co uslyším o Katyni, je pravda. V tom období bojů u Rovna byl přeškolěn na kuchaře polní kuchyně. Z té doby si pamatuji fantastickou historku, kterou mi táta vyprávěl. Přišel za ním vesnický mužik s celou rodinou a prosil ho o pomoc. Z vyprávění táta pochopil, že si chlapík myslí, že je lékař, protože měl na sobě kuchařský bílý plášť. Ukázal mu zranění z první světové války, které ho stále více zlobilo. Byla to kulka z pušky na zádech v oblasti ledvin a dala se nahmátnout. Táta mu řekl, že “teda dobrá, udělám to, ale musíš přinést pět lahví vodky“. Mužik druhý den přišel s třemi lahvemi, táta se drobátko, ale spíše více napil, vzal břitvu, opláchl ji ve vodce, rozřízl mu kůži a kulku vyňal. Protože měl jen nějaké obvazy, namazal mu operační řez zubní pastou a obvázal ho. Druhý den když vystřízlivěl, tak se celý rozklepal, hlavně z toho, že dědouš může umřít. Ten však za týden přišel a přinesl další tři láhve a poděkoval „panu doktorovi“ za velice dobře provedenou operaci. Slovenští vojáci svou věrnost Hitlerovi a Tisovi nijak moc nepřeháněli, bojovat proti Rudé armádě se jim nechtělo, houfně přebíhali k takzvanému nepříteli.

M
E
S
E
Č
K
O

N
A

S
R
D
C
I

Táta byl v kuchyni asi tři kilometry od frontové bojové linie, dezertovat se mu nechtělo, a když z jeho praporu moc vojáků nezbylo, byli odvezeni do Bratislavy. Zde z nich vytvořili Technickou brigádu a 12. ledna 1944 je odeslali do Itálie na opravy vybombardovaných železničních mostů. Tam byl také spojeneckými vojsky zajatý a z amerického zajetí se vrátil domů v březnu 1946. Na italské zajetí vzpomínal docela rád a vypravoval, že to byla v podstatě krásná dovolená v Neapoli. Z té doby mu zůstalo několik malých fotografií a na některých je vidět, že mu tam zle nebylo. Všechna data jsem si v roce 2011 ověřil ve Vojenském historickém ústavu v Bratislavě a ve Vojenském archivu v Trnavě.

Ú
P
I
C
E

Po návratu domů do Nové Bystrice tatínek s bratrem Ondřejem odjeli zakrátko do Úpice, oba nastoupili 15. dubna 1946 do Úpolenu. Nějakou dobu pracoval jako mandlíř a později přešel do závodní dopravy. Ve fabrice, jak se tehdy všeobecně říkalo, se stal velmi aktivním hasičem a stejně tak byl činný i u městského hasičského sboru v Úpici. Někdy v letech 1954-56 byl poslán na tříměsíční školení do Hradce Králové na kurs velitelů hasičů. Když se vrátil, měl se stát velitelem okresního sboru hasičů v Trutnově. V poslední chvíli někdo zjistil, že tatík bojoval v druhé světové válce na nesprávné straně, a jmenování se nekonallo. Fotografie z hradeckého kursu potvrzují, že ho to velmi bavilo a školení probíhalo v dobré par-

tě. Vyhazovem od hasičů se nijak netrápil, volný čas věnoval zahrádce na Veselce a také zvýšil frekvenci návštěvnosti své oblíbené hospody U Vacků a po jejím zbourání si doslova zamiloval známou Dřevěnku. Tu první hospodu si pamatuji docela dobře, měla velký lokál, kde se scházeli závodští pivaři. Obsluhovala tam paní Milada Vacková a pomáhal jí její manžel pan Vacek. Součástí hospody U Vacků byla velká společenská budova, která měla hranice skoro u vozovky, a hlavní částí byl sál s mramorovým balkonem a jevištěm. Nad jevištěm bylo lanoví, na kterém byly zavěšeny kulisy, protože se zde hrálo i divadlo. Nejen to, byly zde plesy, vystoupení různých umělců, boxoval zde před plným sálem SBC Úpice v době své největší slávy. Vedle velkého sálu byl i menší sál pro zkoušky úpické dechové hudby a v prvním patře za jevištěm zasedalo městské zastupitelstvo nebo různé spolky. Ve sklepě byla kotelna s kotlem na uhlí, nepamatuji, že by U Vacků byla zima nebo nepříjemná atmosféra. V lokále byly hrací stolky pro karetní hráče, každý měl u sebe svůj šuplík na drobné, pivo se pilo většinou desetistupňové. My kluci jsme tam chodili na limonádu, i když kousínek byla cukrárna u Haklů s výbornou zmrzlinou. Já jsem dostával vždy stejný úkol od maminky, a to přivést tatíka domů a dělal jsem to docela rád, protože jsem dostal vždy limonádu. Takřka pravidelně od pana Jiránka, kterému se říkalo Culda, a byl to zdatný pivař a dobrý muzi-

M
Ě
S
E
Č
K
O

N
A

S
R
D
C
I

kant. Po pár letech rozhodl místní národní výbor, že se postaví kulturní zařízení na Dlouhých záhonech a Vackova hospoda se zbourá. Byla to podle mého názoru velká chyba, sál s takovými parametry dodnes Úpice nemá a chybí tu. Nejprve se zboural lokál a byla tam postavena sádrová socha dělníka se zdviženou pravicí, o něm se říkalo, že to je pan Vacek, který hrozí, že mu vzali hospodu. Později se zboural i sál s jevištěm a nyní tu je autobusová zastávka. Tátovi to zase až tak nevadilo, přešel na Dřevěнку k oválnému stolu textlenských rejpa-lů. Od trutnovské desítky přešupačil na dvanáctku Krakonoše a život šel dál.

Ú
P
I
C
E

Na mém tatínkovi mi velice vadilo, že dost kouřil, přesto jsem mu k Ježíšku kupoval hlavně cigarety, tehdy to byly Lípy, Letky, Marice. Rád jsem s ním chodil na fotbal, v té době Úpice hrála soutěže, o jakých se dnešním mladíkům ani nesní, jezdili jsme na kole do Ratibořic, na Hořičky pro jablka na zimu, do Radče pro med k Dolfovi Čepelkovi. Tohoto uznávaného radečského včelaře měl táta rád a stejně tak Jarku Berana z Kréty. Táta fandil Spartaku Trnava a měl proto přezdívku Hagara, po trnavském levém obránci. Naučil mne houbařit nejen na Velbabě, ale hlavně na Slovensku v Nové Bystrici, kde to byly skutečné houbařské žně. Byl hluboce věřící katolík, každou neděli byl na mši v kostele, ale hnedlinko po jejím skončení už seběhl na Dřevěнку na své místo štamgasta. Když jsem se dostal do puberty, byli jsme spo-

lu hodně na kordy. Já propadl sportu, nic jiného mě nezajímalo a jemu se to jevilo jako zbytečnost.

Až do mých dvaadvaceti let jsme si moc nerozuměli. Potom jsme našli určitý soulad, zejména díky tomu, že jsem začal stavět rodinný domek a on mi velmi pomáhal. Začal jsem ho poznávat z trochu jiné stránky a dnes se mu vždy u jeho hrobu omlouvám za svoji hloupost. Hodně pozdě jsem si uvědomil, že to byl prostý, obyčejný a moudrý člověk. Dodnes si představuji jeho typický nekonfliktní úsměvný výraz, když na Dřevěnce musel poslouchat hrdinské vzpomínky usmrkanců, kteří byli na vojně až v Jaroměři. Jeho názory na společenské jevy byly podloženy tvrdou skutečností a osobními zkušenostmi, jeho pohled na lidi považuji dnes za ten nejsprávnější. Vzpomínám na jeho slova: „Víš, když je někdo křivák a podrazák, tak se s ním nebav, je to ztráta času a vyhýbej se těm, co se rádi předvádějí.“

Tatínek umřel ve třiašedesáti letech na rakovinu v listopadu roku 1983. Pohřbený je na úpic-kém hřbitově.

M
Ě
S
E
Č
K
O

N
A

S
R
D
C
I

Táta v osmnácti

Tátovi spolubojojníci

Itálie v zajetí

Most přes řeku Pád - Itálie

Táta v Úpici

Táta u hasičů

Interiér Dřevěnky

Dětství

